

Такий підхід дозволить оперативно прогнозувати розвиток корумпованої злочинності по виявлених тенденціях в її характері і спрямованості. Можливість одержати цінну різновидність соціальної інформації про приховані процеси, функціонуючі осередки корумпованої злочинності, про кримінально активну в цьому відношенні частину населення дозволить викрити весь механізм корумпованого діяння. Оперативне впровадження в злочинне угруповання, агентурне спостереження за ним є найбільш потенціально глибоким по рівню проникнення. Вже є кримінологічні дослідження, що частково базуються на аналізі оперативно-розшукової інформації і вони пов'язані з вивченням організованої злочинності з корупційними зв'язками (роботи О.І. Гурова, В.С. Овчинського, П.А. Скоблкова та інших). Оперативно-кримінологічні ж дослідження, що побудовані на спеціальній методиці вивчення оперативно-розшукової і іншої закритої інформації практично відсутні. В системі МВС (найбільш чисельної по кількості оперативно-розшукових апаратів) теорія ОРД знаходиться на підступах до оволодіння цією методикою. Потенціал по вивченню злочинності і, зокрема, корупції тут значний. Міждисциплінарне дослідження корупції може дати нові ідеї в теорії та практиці боротьби з корупцією.

Особливості бачення корумпованої злочинності з позицій ОРД, її бачення кримінальних проявів і процесів відкривають можливість сформулювати міждисциплінарне дослідження корупції на основі досягнень кримінологічної науки, теорії і практики ОРД.

Список літератури: Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. К., 1999. 2. Про боротьбу з корупцією: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 34. 3. Мишин Г.К. Корупция: понятие, сущность, меры ограничения. М., 1991. 4. Збірка матеріалів про розслідування справ з корупції. 1997. 5. Тимофеев Л.М. Институциональная коррупция. М., 2000. 6. Газета украинской буржуазии "Бизнес", № 46 (409), 13 ноября 2000. 7. Иншаков С.М.. Зарубежная криминология. М., 1997. 8. Исиченко А.П. Оперативно-розыскная криминология. М., 2001. 9. Законодательство Украины о борьбе с преступностью. Сборник нормативных актов. Х., 1999.

Надійшла до редколегії 15.03.2001р.

*К.Л. Бугайчук,
магістрант Нац. ун-ту внутр. справ*

ВІДМЕЖУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОСТУПКІВ ВІД ІНШИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

У зв'язку з реформуванням законодавства України взагалі та адміністративного законодавства окремо, важливою проблемою постає визначення місця адміністративного проступку серед інших правопорушень. Це має не лише теоретичне (навчальне або пізнавальне), а й велике практичне значення. Але коли ми говоримо про визначення місця, ми маємо

перш за все визначити «місце» адміністративного проступку серед усіх правопорушень, а потім перейти до певних критеріїв відмежування.

«Для наукових та практичних цілей створені різні класифікації правопорушень. Види правопорушень розрізняються між собою по ступеню громадської небезпеки (шкідливості), по об'єктам посягань, по суб'єктам, по процедурам їх розгляду і т.п.» [1, с. 458].

Надалі автор цього вислову приводить примір розподілу (класифікації) правопорушень по ступеню громадської небезпеки (шкідливості):

- злочини (вони відрізняються від проступків підвищеним ступенем громадської небезпеки);
- проступки (вони відрізняються від злочинів меншим ступенем громадської небезпеки).

А надалі автор говорить: «Проступки можуть бути: конституційні, дисциплінарні, адміністративні, матеріальні, цивільно-правові» [1, с. 459].

Відмежування адміністративного проступку від інших правопорушень – це другий етап. Вищим ви можете бачити, що адміністративний проступок за прийнятим класифікатором належить до проступків, як узагальненої категорії. Тому мова, по-перше, повинна йти про відмежування адміністративного проступку від злочинів, а потім про відмежування від інших проступків.

Бахрах Д.М. говорить: «Розмежування злочинів та проступків має велике значення. Класифікація правопорушень на злочини та проступки вирішує тисячі людських доль та визначає моральну фізіологію суспільства» [2, с. 45].

Принципові основи розв'язання проблеми відмежування адміністративних правопорушень від злочинів містяться в ст. 9 КпАП України і ст. 7 КК України.

Частина 2 ст. 9 КпАП визначає, що адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачена даним кодексом, настає лише в тому випадку, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть кримінальної відповідальності.

Частина 2 ст. 7 КК України вказує на найбільш загальний критерій відмежування проступків від злочинів – несуттєвих діянь. Тут слід зауважити, що несуттєвість (мала суспільна небезпека) діяння являє собою властивість не однієї, а усіх сторін складу правопорушення. Запитання, чи діяння несуттєвим, вирішується з урахуванням усіх його суб'єктивних і об'єктивних ознак (завданих збитків, місця, способу, мотиву, мети тощо).

Викладене вище дозволяє назвати і першу ознаку, за якою розмежовують злочини й адміністративні проступки. Цією ознакою буде введення складу правопорушення або в КпАП України, або в КК України.

Друга ознака: Злочин – це діяння, яке передбачене кримінальним законом. Адміністративний проступок – діяння, передбачене нормою адміністративного права. Склад будь-якого злочину може бути встановлений лише законом. Склад адміністративних проступків – як законами, так і підзаконними актами. Так Положення про обласну, Київську, Севастопольську міські державні адміністрації (від 21 серпня 1995р.) надає цим органам

державної виконавчої влади повноваження затверджувати правила, за порушення яких передбачена адміністративна відповідальність, ст. 152 КпАП України «Порушення правил благоустрою територій міст та інших населених пунктів», ст. 159 КпАП України «Порушення правил торгівлі на колгоспних ринках», ст. 182 КпАП України «Порушення тиші в громадських місцях».

Третя характерна ознака полягає в тому, що за скоєння адміністративних проступків і злочинів встановлені різні за юридичною природою, характером втрат, які зазнає правопорушник.

За скоєння адміністративних проступків передбачені адміністративні стягнення, які перелічені в ст. 24 КпАП України. За скоєння кримінальних злочинів передбачені покарання. До них ст. 23 КК України, зокрема: позбавлення волі, виправні роботи та ін.

Згідно зі ст. 23 КпАП України адміністративні стягнення є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання правопорушника і попередження проступків. Тому заборонні норми КпАП сформульовані таким чином, що карається саме правопорушення, а не винна особа, до якої застосовується покарання.

Четверта ознака полягає у тому, що кримінальні справи розглядають тільки суди, і лише суд визначає і призначає те чи інше покарання за злочин. А право розглядати адміністративні справи КпАП України надає понад 30 суб'єктам (ст. 218-244).

П'ята характерна ознака полягає в пріоритеті кримінальної відповідальності. Одне й те саме діяння не буває одночасно і злочином і адміністративним проступком. У ч. 2 ст. 9 КпАП України чітко встановлено, що адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим кодексом, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до чинного законодавства кримінальної відповідальності.

Однак правоохоронна практика свідчить, що досягти ідеально диференційованого підходу до розмежування злочину й адміністративного проступку неможливо. Тому законодавець установлює цей пріоритет: якщо діяння містить ознаки й злочину, й проступку, воно визнається злочином, а винний притягається до більш суворой відповідальності. Разом з тим, притягнення особи до адміністративної відповідальності не перешкоджає порушенню заданим фактом кримінальної справи.

Бахрах Д.М. також говорить: «Є правопорушення, що завжди будуть кваліфікуватися як адміністративні проступки. Наприклад, безквитковий проїзд в громадському транспорті й ін. Разом з тим, є чимало проступків, що у залежності від ряду обставин можуть розглядатися або як проступок, або як злочин. У зв'язку з цим, щоб полегшити розмежування складних злочинів та вчинків, забезпечити правильне застосування санкцій, законодавець закріплює в ознаках конкретні признаки»[2, с.49].

Це такі ознаки проступку, як повторність, тяжкі наслідки, значна шкода (Див наприклад, ст. 158 КК та ст. 105 КпАП, ст. 159 КК та ст. 104 КпАП, ст. 208 КК та ст. 180 КпАП України) та інші

Щодо місця адміністративного проступку серед інших проступків, то наприклад, адміністративний проступок на відміну від податкових проступків (це протиправні діяння, які порушують права та законні інтереси суб'єктів податкових правовідносин), цивільно-правових проступків (це діяння, які порушують майнові відносини, які складаються між суб'єктами права й представляють матеріальну та духовну цінність), посягає на суспільні відносини, які складаються в сфері державного управління, які охороняються законом. Тобто, ми зробили розмежування по сфері правовідносин. Також ми зробили відмежування по інших категоріях: порядку розгляду, стягненнях та ін.

Але серед інших проступків я хотів би звернути увагу на відмінність адміністративного проступку від дисциплінарного проступку, так як саме ці проступки найчастіше путають між собою.

По-перше, вони мають неоднакову правову природу і нормативну базу. Адміністративні проступки зафіксовані в законодавстві про адміністративні правопорушення, яке в даний час кодифіковане. Тут дано поняття адміністративного проступку, описані конкретні їх складі, встановлені відповідні санкції, детально регламентуються процесуальні питання.

Дисциплінарні ж проступки прямо або опосередковано називаються в нормативному матеріалі адміністративного, трудового, виправно-трудоного та інших галузей права. Визначення дисциплінарного проступку є тільки в науковій літературі. Під ним розуміється: «...протиправне порушення трудової або службової дисципліни» Опис конкретних складів дисциплінарних проступків за досить рідкісними винятками (наприклад, прогул – п. 1, ст. 40 КЗпП), відсутнє [3, с.254].

По-друге, суб'єктом дисциплінарного проступку є чин трудового колективу (робітник, службовець), а суб'єктом контролю і примусу – керівник цього колективу. Бахрах Д.М. та Манохін В.М. дещо доповнюють: «Суб'єктом адміністративного проступку може бути посадова особа, громадянин, у якого немає стійких організаційних зв'язків з суб'єктом контролю та примусу» [2, с.51].

По-третє, дисциплінарний проступок складається з порушення тих зв'язків, що покладені на особу, як на члена трудового колективу та у зв'язку з його роллю в цьому колективі. Тому дисциплінарна провина – завжди порушення наявної в організації дисципліни. Адміністративний проступок полягає в порушенні загальнообов'язкових правил, встановлених для всіх громадян незалежно від того, де вони працюють і яку виконують роботу. Правда, у ряді випадків трудові й адміністративно-правові обов'язки можуть зберігатися, це стосується водіїв, робітників торгівлі тощо. У таких випадках скоєні ними порушення є одночасно дисциплінарними і адміністративними.

По-четверте, за дисциплінарні проступки, санкції до винного застосовуються керівником того колективу, членом якого є правопорушник (ректором ВНЗ, командиром частини), або вищестоящим начальником. За адміністративні проступки стягнення накладаються суб'єктом функціональної влади

По-п'яте, за дисциплінарні проступки накладаються дисциплінарні стягнення. Відповідно до ст. 47 КЗпП це догана і звільнення. Даний перелік стягнень не вичерпний. Частина 2 цієї ж статті визначає, що законодавством, статутами і положеннями про дисципліну можуть передбачатися й інші дисциплінарні стягнення.

За адміністративні проступки накладаються адміністративні стягнення. Їхній перелік (також не вичерпний) міститься в ст. 24 КпАП України. Інші, крім перелічених у даній статті, адміністративні стягнення на відміну від дисциплінарних, можуть бути встановлені винятково законодавчими актами. Відповідно до чинного законодавства (ст. 15 КпАП України) за адміністративний проступок може бути накладене адміністративне стягнення.

Список літератури: 1. Скакун О.Ф. Теория государства и права. Х., 2000. 2. Бахрах Д.Н. Административная ответственность граждан в СССР: учебное пособие, Свердловск, 1989. 3. Колпаков В.К. Адміністративне право України, К., 1999.

Надійшла до редколегії 23.03.2001р.

*О.О. Максимова,
магістрант Нац. ун-ту внутр. справ*

ПРО ДЕЯКІ ПИТАННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОРИСЛИВОГО ЗЛОЧИНЦЯ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Вивчення особистості злочинця має виключно важливе значення для практичної діяльності слідчого, прокурора та інших осіб у кримінальному судочинстві, оскільки, особистість злочинця враховується при з'ясуванні причин, умов та попереджувальних заходів. Різним аспектам вивчення особистості злочинця присвячена значна кількість робіт багатьох видатних кримінологів [1]. Розглядаючи проблему особистості, вони вказували на соціальний та психологічний її зміст.

Ведучою ознакою психологічного змісту особистості є відношення особи до різних сторін об'єктивної дійсності, а саме до інших людей, самого себе, різних загальнооухвалених цінностей. Ці відносини розрізняються як за своїм напрямком (відношення до матеріальних, моральних та інших цінностей), так і за рівнем свідомості та стійкості. Соціальний зміст особистості полягає в системі соціальних зв'язків та відносин, що складаються при виконанні людиною суспільних функцій («соціальна роль», «соціальний статус»). Психологічні та соціальні властивості особистості являють собою певні рівні особистості: соціальні (визначений місцем людини у суспільному середовищі і його діяльністю) та психологічні, який виявляється в індивідуальних властивостях та якостях особи [2. с. 255].